

Velvoitteiden hoitamista koskevien tietojen sekä liiketoimintakieltotiedon yleisöjulkisuuden, saatavuuden ja maksuttomuuden lisääminen ym.

SELVITYS 39/2018

Harmaan talouden selvitysyksikkö		Julkaisu-aika 18.12.2018	
Tekijä		Julkisuus Julkinen	
Julkaisun nimi Velvoitteiden hoitamista koskevien tietojen sekä liiketoimintakielletiedon yleisöjulkisuuden, saatavuuden ja maksuttomuuden lisääminen ym.			
Julkaisutapa sähköinen		Sivuja 23	Liitteitä -
Lisätietoja medialle: Johtaja Janne Marttinen, puh. 029 512 6066 Apulaisjohtaja Marko Niemelä, puh. 029 512 6070 Muut yhteydenotot htsy@vero.fi tai www.harmaatalous.fi/Asiakaspalvelu			

TIIVISTELMÄ

Ministeriöistä (valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö sekä oikeusministeriö), viranomaisista ja lakisääteistä tehtävää hoitavista (Verohallinto, Patentti- ja rekisterihallitus, Ulosotto, Tulli, Eläketurvakeskus, Tapaturmavakuutuskeskus, Työttömyysvakuutusrahasto ja Oikeusrekisterikeskus, Tela ry) koostuva työryhmä on selvittänyt keinoja, joilla lisättäisiin julkisten velvoitteiden hoitamista koskevien tietojen sekä mahdollisia harmaan talouden toimijoita koskevan tiedon yleisöjulkisuutta, saatavuutta ja maksuttomuutta.

Työryhmä selvitti harmaan talouden ja talousrikollisuuden kansallisen strategian sekä toimenpideohjelman toimeksiannon edellyttämiä asiakohtia viranomaistietojen yleisöjulkisuuden ja niiden saatavuuden nykytilasta, laajentamistarpeesta, tarvittavista lainsäädännön muutostarpeista sekä konkreettisista toteuttamisvaihtoehdoista. Selvitykset koskivat tilaajavastuulain edellyttämiä tietoja. Työryhmän arvion mukaan lisäksi muillakin viranomaistiedoilla, kuten esimerkiksi oikeusrekisterikeskuksen tiedoilla ja ulosottotiedoilla, olisi hyödynnettävyyttä harmaan talouden torjunnan tehostamiseksi ja paremman kokonaiskuvan luomiseksi yrityksen velvoitteiden hoitamisesta.

Työryhmässä käsiteltiin useita malleja, joilla julkisten velvoitteiden hoitamista koskevien tietojen yleisöjulkisuus voitaisiin toteuttaa. Työryhmässä ei kuitenkaan saavutettu riittävää yksimielisyyttä käytännön toteutuksen yksityiskohdista konkreettisten toimenpideohjeiden tekemiseksi. Tästä syystä työryhmä ehdottaa jatkoprojektia, jossa keväen 2018 aikana tarkennetaan, mitä tietoja ja millä edellytyksin tietoja voitaisiin julkaista kaikille avoimessa YTJ käyttöliittymässä toteutettavassa palvelussa.

Avainsanat:

Julkiset velvoitteet, harmaan talouden torjunta, viranomaisten rekisterit

SISÄLTÖ

1 TAUSTAA	1
1.1 TOIMEKSIANTO	1
1.2 TYÖRYHMÄ	2
1.3 TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN SELVITYS	2
2 NYKYTILA	4
2.1 TIETOJEN JULKISUUS	4
<i>Tilajavastuulain selvitysvelvollisuuden piiriin kuuluvat tiedot</i>	<i>4</i>
<i>Muut kuin tilajavastuulain piiriin kuuluvat tiedot</i>	<i>9</i>
2.2 TIETOJEN SAATAVUUS	14
<i>Yritystietojärjestelmä ytj.....</i>	<i>14</i>
<i>Virre-palvelu (PRH)</i>	<i>14</i>
<i>Todistus ulosottorekisteristä.....</i>	<i>15</i>
<i>Vakuutusrekisteripalvelu</i>	<i>15</i>
<i>Oikeusrekisterikeskuksen sähköinen asiointipalvelu</i>	<i>15</i>
<i>Maksukyvyttömyysrekisteri</i>	<i>15</i>
<i>Yksityiset palveluntarjoajat</i>	<i>16</i>
3 TYÖRYHMÄSSÄ KÄSITELLYT VAIHTOEHDOT.....	17
3.1 REKISTERIKOHTAISET ASIOINTIPALVELULINKIT	17
3.2 INTEGROIVA KESKITETTY PALVELU	18
3.3 VELVOITTEIDENHOITOREKISTERI.....	20
3.4 REKISTERIKOHTAISET (AVOIMET) RAJAPINNAT	21
4 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	22
5 TYÖRYHMÄN EHDOTUS	23

1 TAUSTAA

1.1 TOIMEKSIANTO

Tämä selvitys perustuu harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaan ja sen perusteella laadittuun toimenpideohjelmaan.

Valtioneuvoston periaatepäätös kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi¹ annettiin 28.4.2016. Strategian kärkihankkeen 1 mukaan markkinoiden toimivuutta ja tervettä kilpailua turvataan parantamalla mahdollisuuksien mukaan julkisten velvoitteiden hoitamiseen sekä yhteistyötahojen luotettavuuteen liittyvien tietojen julkisuutta ja saatavuutta digitalisointia hyödyntäen. Lisäksi selvitetään, onko tarpeen helpottaa yksityisten tahojen tiedonsaantia mahdollisista harmaan talouden toimijoista.

Strategiaan liittyvä harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelma² hyväksyttiin talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa 7.6.2016. Strateginen kärkihanke julkisuuden lisäämiseksi tarkentui toimenpideohjelmassa hankekirjaukseksi 1.1: "Lisätään velvoitteiden hoitamista koskevien tietojen sekä mahdollisia harmaan talouden toimijoita koskevan tiedon yleisöjulkisuutta, saatavuutta ja maksuttomuutta".

Toimenpideohjelman mukaan:

Velvoitteiden hoitoa koskevat tiedot on lainsäädännössä pääsääntöisesti säädetty salassa pidettäviksi. Salassapitosäännökset rajoittavat yritystoiminnan velvoitteiden hoitamisen läpinäkyvyyttä ja yleisöjulkisuutta.

Tilaaajilla, yrityksillä ja kansalaisilla on rajalliset mahdollisuudet selvittää ja arvioida yrityksen tai yhteistyökumppanin luotettavuutta verojen, tullin perimien maksujen, eläke-, työttömyys- ja tapaturmavakuuttamisen hoitamista koskevien julkisten tietojen perusteella.

Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta eli tilaajavastuulaki edellyttää tilaajalta mm. alihankkijayrityksen rekisteröinteihin, velvoitteiden hoitamiseen ja vastuuhenkilöiden liiketoimintakieltoon liittyvien tietojen selvittämistä. Tilajavastuulain edellyttämät selvittämisvelvoitteet aiheuttavat hallinnollista taakkaa yrityksille. Viranomaisilla tai julkista tehtävää hoitavilla ei ole toistaiseksi Verohallinnon ylläpitämää julkista verovelkarekisteriä lukuun ottamatta erillistä tai yhteistä yleisöjulkista palvelua, josta yrityksen velvoitteiden hoitamista tai tilaajavastuulain edellyttämien velvoitteiden hoitoa koskevia tietoja tai liiketoimintakieltoa koskevia tietoja olisi maksutta saatavilla.

¹ Valtioneuvoston periaatepäätös 28.4.2016 kansalliseksi harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan strategiaksi 2016–2020

<http://intermin.fi/documents/1410869/3723676/VN+periaatep%C3%A4%C3%A4t%C3%B6s+harmaan+talouden+torjunta/4c2e9795-9d6f-4fe4-9be7-b96dedd48635>

² Harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan toimenpideohjelma vuosille 2016–2020

<http://intermin.fi/documents/1410869/3723676/Harmaan+talouden+torjuntaohjelma+vuosille+2016-2020/5babe37d-5044-4b8f-8f10-818640590d60>

Laaditaan arviomuistio tarvittavista lainsäädäntömuutoksista lakisääteisten velvoitteiden hoitamista koskevien tietojen yleisjulkisuuden lisäämiseksi vähintään tilaajavastuulain edellyttämälle tasolle. Selvityksen perusteella arvioidaan, onko tarvetta lainsäädäntömuutoksiin.

Selvitetään vaihtoehtoiset keinot ja menetelmät velvoitteiden hoitoa koskevien tietojen sekä mahdollisia harmaan talouden toimijoita koskevien tietojen saatavuuden kehittämiseksi. Tavoitteena on, että tarvittavat tietojärjestelmätoteutukset toteutettaisiin yleisjulkisena palveluna. Palvelun avulla kansalaiset, yritykset ja viranomaiset voisivat luotettavasti ja maksutta tarkistaa, että yritykset täyttävät työnantajina ja sopimusosapuolina lakisääteiset velvoitteensa.

1.2 TYÖRYHMÄ

Työryhmään osallistui edustajia ministeriöistä (valtiovarainministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö sekä oikeusministeriö), viranomaisista ja lakisääteistä tehtävää hoitavista (Verohallinto, Patentti- ja rekisterihallitus, Ulosotto, Tulli, Eläketurvakeskus, Tapaturmavakuutuskeskus, Työttömyysvakuutusrahasto ja Oikeusrekisterikeskus) sekä eläkevakuuttamisalan edunvalvontajärjestö Tela ry. Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikkö toimi työryhmän koordinaattorina. Työryhmä kokoontui kuukausittain 1.6.2016–2.2.2018 välisenä aikana.

Työryhmä selvitti harmaan talouden ja talousrikollisuuden kansallisen strategian sekä toimenpideohjelman toimeksiannon edellyttämiä asiakohtia viranomaistietojen yleisjulkisuuden ja niiden saatavuuden nykytilasta, laajentamistarpeesta, tarvittavista lainsäädännön muutostarpeista sekä konkreettisista toteuttamisvaihtoehdoista.

Selvitykset koskivat tilaajavastuulain³ edellyttämiä tietoja sekä muita sellaisia viranomaisten tai julkista tehtävää hoitavien rekistereissä olevia tietoja, jotka työryhmän mukaan olisivat tarpeen kokonaiskuvan saamiseksi elinkeinotoimintaa harjoittavista yrityksistä eri viranomaisten rekistereistä.

Työryhmä päätyi työssään linjaamaan periaatteita ja tekemään suosituksen siitä, miten harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan kansallisessa strategiassa ja toimenpideohjelmassa kuvattu tavoitetila yleisjulkisuuden lisäämisestä ja tietojen saatavuuden edistämistä olisi mahdollista saavuttaa ja toteuttaa.

1.3 TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN SELVITYS

TEM käynnisti kolmikantaisen työryhmän v. 2012 selvittämään tilaajavastuulain uudistamistarpeita harmaan talouden ja talousrikollisuuden torjunnan tehostamiseksi. Työryhmä julkaisi v. 2014 selvityksen "tilaajavastuulain uudistamiseksi tehtyjen ehdotusten vaikutuksista"⁴. Selvityksen mukaan työryhmä piti tarpeellisena edistää viranomaisen ylläpitämää tie-

³ Laki tilaajan selvitysvelvollisuudesta ja vastuusta ulkopuolista työvoimaa käytettäessä (1233/2006)

⁴ TEM raportteja 1/2014: Selvitys tilaajavastuulain uudistamiseksi tehtyjen ehdotusten vaikutuksista <https://tem.fi/documents/1410877/2871099/Selvitys+tilaajavastuulain+uudistamiseksi+tehtyjen+ehdotusten+vaikutuksista+10012014.pdf>

donjakokanavaa, josta yritykset saisivat keskitetysti kaikki tilaajavastuulaissa edellytetyt rekisteritiedot. Selvityksen mukaan tietojen saatavuuden helpottamisella olisi saavutettavissa huomattavia kustannussäästöjä ja sen arvioitiin vähentävän merkittävästi tilaajavastuulakiin liittyvää hallinnollista taakkaa.

Vuonna 2014 samainen työryhmä ehdotti "Tilaajavastuulain toimivuutta ja muutostarpeita selvittävän työryhmän mietinnössä"⁵, että tieto eläkevakuutuksen voimassaolosta sekä tieto mahdollisesta maksulaiminlyönnistä voitaisiin saattaa salassapitosäännöksiin estämättä tilaajien saataville Ytj:n kautta. Selvityksen mukaan eläketietojen osittainenkin saattaminen tilaajan käyttöön ilman sopimuskumppanin valtuutusta edellyttää salassapitosäännöksiin liittyviä lainsäädäntömuutoksia.

TEM ja työeläkeala jatkoivat vuoden 2014 aikana eläkevakuuttamista koskevien tietojen Ytj-toteutuksen arvioitujen toteutuskustannuksien selvittelyä. Selvitysten mukaan kustannukset Ytj:lle olisivat toteutustavasta riippuen enintään 195.000 euroa. Työeläkeala on arvioinut, että tietojen välittämisen kustannukset olisivat 300.000 euroa, vaikka asiassa otetaan huomioon saavutettavat hyödyt. Eläkeala on edellyttänyt neuvotteluja kustannuksista. TEM on arvioinut vuonna 2015 siirtäessään asian mahdollisia toimenpiteitä varten Sosiaali- ja terveysministeriöön, että hallinnollisen taakan vähentyminen maksaisi perustamiskustannukset jo ensimmäisen vuoden aikana takaisin.

Tehdyt selvitykset ja ehdotetut toimenpiteet eivät ole johtaneet lakimuutoksiin tai eläkevakuuttamista koskevien tietojen Ytj-toteutuksen käynnistämiseen.

⁵ Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 12/2014: Tilaajavastuulain toimivuutta ja muutostarpeita selvittävän työryhmän mietintö.

<https://tem.fi/documents/1410877/2859687/Tilaajavastuulain+toimivuutta+ja+muutostarpeita+selvitt%C3%A4v%C3%A4n+ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+mietint%C3%B6+24032014.pdf>

2 NYKYTILA

2.1 TIETOJEN JULKISUUS

Tässä luvussa käsitellään lakisääteisten velvoitteiden hoitoa sekä liiketoimintakieltoa koskevien tietojen julkisuutta säätelevää lainsäädäntöä. Tiedot jaotellaan sen perusteella, kuuluvatko ne tilaajavastuulaissa määritellyn tilaajan selvitysvelvollisuuden piiriin vai onko niiden julkisuuden ja saatavuuden lisääminen muutoin harmaan talouden torjunnan tehostamiseksi tarpeen paremman kokonaiskuvan luonnissa yrityksen velvoitteiden hoitamisesta.

TILAAJAVASTUULAIN SELVITYSVELVOLLISUUDEN PIIRIIN KUULUVAT TIEDOT

Tilaajavastuulain 5 ja 5 a §:ssä on säädetty niistä selvityksistä, jotka tilaajan tulee pyytää sopimuspuolelta ennen kuin sopimus vuokratun työntekijän käytöstä tai alihankintasopimukseen perustuvasta työstä tehdään.

Tilaajan on 5 §:n mukaan pyydettävä

- 1) selvitys siitä, onko yritys merkitty ennakkoperintälain (1118/1996) mukaiseen ennakkoperintärekisteriin ja työnantajarekisteriin sekä arvonlisäverolain (1501/1993) mukaiseen arvonlisäverovelvollisten rekisteriin;
- 2) kaupparekisteriote tai kaupparekisteristä muutoin saadut kaupparekisteriotetta vastaavat tiedot;
- 3) selvitys siitä, ettei yrityksellä ole verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain (1346/1999) 20 b §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua verovelkaa taikka viranomaisen antama selvitys verovelan määrästä;
- 4) todistukset työntekijöiden eläkevakuutusten ottamisesta ja eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta tai selvitys siitä, että eräänntyneitä eläkevakuutusmaksuja koskeva maksusopimus on tehty;
- 5) selvitys työhön sovellettavasta työehtosopimuksesta tai keskeisistä työehdoista;
- 6) selvitys työterveyshuollon järjestämisestä.

Tilaajavastuulain 5 a §:ssä säädetään tilaajan rakentamistoimintaan liittyvästä laajemmasta selvitysvelvollisuudesta. Rakentamistoimintaan liittyvän tilaajan tulee lisäksi selvittää sopimuspuolen ottama tapaturmavakuutuslaissa (608/1948) tarkoitettu vakuutus sekä se, että kaikilla lähetetyillä työntekijöillä on voimassa olevat todistukset työntekijöiden sosiaaliturvan määräytymisestä ennen kuin nämä aloittavat työnteon.

Tilaajan selvitettäviin asioihin kuuluu myös sopimuspuolen vastuuhenkilöpiirin liiketoimintakielto tiedon selvittäminen. Tämä johtuu tilaajavastuulain 9 §:n säännöksestä, jonka mukaan laiminlyöntimaksu voidaan muiden perusteiden ohella määrätä myös, jos tilaaja on tehnyt sopimuksen tilaajavastuulaissa tarkoitetusta työstä liiketoimintakieltoaan annetun lain (1059/1985) mukaiseen liiketoimintakieltoon määrätyn elinkeinonharjoittajan kanssa tai yrityksen kanssa, jonka yhtiömies taikka hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja taikka muussa siihen rinnastettavassa asemassa oleva henkilö on määrätty liiketoimintakieltoon.

Ennakkoperintä-, työnantaja- sekä arvonlisäverovelvollisten rekisteri

Yrityksen ennakkoperintä-, työnantaja- sekä arvonlisäverovelvollisten rekisteriin kuuluminen on yritys- ja yhteisötietolain (244/2001) 16 §:n mukaan julkinen ja maksuton tieto.

16 §. Tietojen antaminen yritys- ja yhteisötunnusrekisteristä.

Jokaisella on oikeus saada yritys- ja yhteisötunnusrekisterin merkinnöistä tietoja, otteita ja todistuksia. Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, yritys- ja yhteisötunnusrekisteristä voidaan luovuttaa tietoja teknisen käyttöyhteyden avulla tai muuten sähköisesti. (SK: 464/2017, HE:228/2016)

Tietojen hankkiminen yritys- ja yhteisötunnusrekisteristä yleisten tietoverkkojen kautta on maksutonta. Muutoin perittävien maksujen osalta noudatetaan, mitä valtion maksuperustelaisissa (150/1992) erikseen säädetään.

Kaupparekisteriote

Kaupparekisterimerkinnät ovat kaupparekisterilain (129/1979) 1 a §:n mukaisesti julkisia.

1 a §

Jokaisella on oikeus saada kaupparekisterin merkinnöistä ja rekisteriviranomaisen hallussa olevista asiakirjoista tietoja, otteita ja todistuksia. Sen estämättä, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentissa säädetään, rekisteriviranomainen saa luovuttaa tiedon luonnollisen henkilön nimestä, syntymäajasta, kansalaisuudesta ja kotikunnasta tulosteena, teknisen käyttöyhteyden avulla tai muutoin sähköisesti taikka saattaa ne yleisesti saataville sähköisen tietoverkon kautta.

Verovelka

Verovelan julkisuudesta säädetään verotustietojen julkisuudesta annetun lain (1346/1999) 3 A luvussa. Lain 20 a §:ssä säädetään verovelkarekisteristä, joka sisältää tiedot yritysten verovelvoista ja ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönneistä. Lain 20 b §:n mukaan verovelkarekisteriin merkitään:

- 1) yksilöintitietoina yrityksen nimi sekä yritys- ja yhteisötunnus;
- 2) verovelkaa koskevana tietona tieto siitä, onko yrityksellä vähintään 10 000 euroa sellaisia erääntyneitä ja suorittamatta olevia Verohallinnon kantamia veroja ja maksuja, joista ei ole Verohallinnon tekemää maksujärjestelyä tai muutoksenhakuviranomaisen täytäntöönpanon keskeytystä koskevaa määräystä;
- 3) ilmoittamisvelvollisuuden laiminlyöntiä koskevana tietona tieto siitä, onko yritys laiminlyönyt arvonlisäveroa tai ennakonpidätyksiä ja työnantajan sosiaaliturvamaksuja koskevan ilmoituksen antamisen.

Lain 20 d §:n mukaan jokaisella on oikeus saada verovelkarekisteriin talletetut tiedot yritys- ja yhteisötunnuksella yksilöimästään muusta yrityksestä kuin 20 a §:n 1 momentissa tarkoitettua luonnollisesta henkilöstä ja kuolinpesästä.

Verovelkarekisterin tietojen julkaisusta on säädetty myös 20 d §:ssä. Sen mukaan tietoja voidaan julkaista vain verkkopalveluna toteutettavan tietopalvelun kautta (YTJ).

Työntekijän eläkevakuuttaminen

Työnantajalla on oltava lakisääteinen työeläkevakuutus eläkelaitoksessa. Työeläkevakuutuksessa lakisääteisten velvoitteiden hoitamista koskevia keskeisiä tietoja ovat

- työeläkevakuutuksen voimassaolo
- eläkevakuutuslaitos
- vakuutusmaksujen maksutiedot.

Tilaajavastuulain mukainen selvittämisvelvollisuus kattaa kaikki edellä mainitut tiedot. Tilaa- jalle on annettava työeläkelaitokselta saatava todistus työntekijöiden eläkevakuutusten ot- tamisesta ja eläkevakuutusmaksujen suorittamisesta tai selvitys siitä, että eräänntyneitä eläkevakuutusmaksuja koskeva maksusopimus on tehty.

Työntekijän eläkelain 192 §:ssä on säädetty, että työnantajan taloudellista asemaa koske- vat tiedot ovat salassa pidettäviä sen lisäksi mitä säädetään julkisuuslain 24 §:n 1 momen- tin 20 kohdassa. Mainitussa julkisuuslain kohdassa säädetään salassa pidettäväksi asiakir- jat, jotka sisältävät tietoa yksityisestä liike- tai ammattisalaisuudesta tai tietoja muusta vas- taavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä ai- heuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa. TyEL:n säännös sisältää siten tiu- kemman salassapitovelvollisuuden kuin julkisuuslaki. Vastaava säännös on muissakin yksi- tyisten alojen eläkelaeissa.

Eläkelaitoksella ja ETK:lla on kuitenkin TyEL 192 §:n mukaan oikeus salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä antaa työeläkevakuuttamisen val- vontaa ja toimeenpanoa varten tietoja työeläkevakuutusmaksun laiminlyönnistä toisille yk- sityisten alojen eläkelaitoksille ja ETK:lle. Työttömyysvakuutusrahastolla, Tapaturmavakuu- tuskeskuksella ja vakuutusyhtiöllä on oikeus saada salassa pidettäviä tietoja eläkevakuut- tamisesta Eläkelaitokselta ja ETK:lta. Samoin Harmaan talouden selvitysyksiköllä on oikeus saada salassapitovelvollisuuden estämättä ilmiöselvityksen tai velvoitteidenhoitoselvityksen laatimiseksi välttämättömät työeläkevakuutusta koskevat tiedot.

Keskeinen kysymys työeläkevakuutusta koskevien tietojen julkisuuden kannalta on, mitä ovat työnantajan taloudellista asemaa koskevat tiedot. Taloudellista asemaa koskevalla tie- dolla tarkoitetaan ilmeisesti laajempaa tietosisältöä kuin liike- ja ammattisalaisuudella, mut- ta tätä ei ole esimerkiksi lain esitöissä tarkemmin määritelty. Lainkohdan perustelujen mu- kaan vakuutussuhteeseen liittyvillä, työnantajan taloudellista asemaa koskevilla tiedoilla ei ole katsottu olevan yleistä julkisuustarvetta. Rajanvetoa sen suhteen, milloin työnantajan taloudelliseen asemaan liittyvää tietoa voidaan pitää liike- tai ammattisalaisuutena, tai, mil- loin tietojen luovuttaminen voisi aiheuttaa työnantajalle konkreettista taloudellista vahin- koa, oli myös pidetty vaikeana. Tämän vuoksi säädettiin mainittu erityissäännös taloudellis- ta asemaa koskevien tietojen salassapidosta. Työeläkevakuutuslaitoksissa on käytännössä perinteisesti tulkittu salassapitovelvollisuutta varsin tiukasti eikä yksittäisen työnantajan vakuutuksen voimassaolotietokaan ole tulkittu julkiseksi tiedoksi.

Julkisuusintressin kannalta on huomattava, että työeläkevakuuttaminen on työnantajan la- kisääteinen velvollisuus, ja työeläkelaitos hoitaa perustuslain 124 §:n mukaista julkista hal- lintotehtävää. Sosiaali- ja terveysministeriön STM:n mukaan julkisuuslain säännöksistä poikkeavaa TyEL 192 §:n erityissäännöstä sen vuoksi on perusteltua tulkita suppeasti. STM katsoo, että tästä näkökulmasta työeläkevakuutuksen ottamista ja voimassaoloa koskevaa tietoa ei ole perusteltua pitää salassa pidettävänä työnantajan taloudellista asemaa koske-

vana tietona. Myöskään tietoa siitä, missä eläkelaitoksessa eläkevakuutus on, on STM:n mukaan vaikea pitää työnantajan taloudellista asemaa koskevana tietona.

STM:n mukaan voidaan tulkinnanvaraisena pitää sitä, onko tieto pelkästä vakuutusmaksun maksamisesta taloudellista asemaa koskeva. STM katsoo, että tätäkin tietoa voitaisiin pitää julkisena, mutta tämä tulkinta jää epävarmaksi. Tiedon, ettei työnantaja ole maksanut vakuutusmaksua, voidaan sen sijaan STM:n mukaan jo paljon selvemmin tulkita koskevan työnantajan taloudellista asemaa. Samoin tiedot vakuutusmaksun suuruudesta ja vakuutusmaksuvelasta ovat epäilemättä laissa tarkoitettulla tavalla työnantajan taloudellista asemaa koskevia ja salassa pidettäviä. Lisäksi niissä saattaa olla kyse myös liikesalaisuuden piiriin kuuluvasta asiasta.

Työeläkevakuuttajat TELA ry:n mukaan hajautettu työeläkejärjestelmä perustuu työeläkevakuuttajien keskinäiseen kilpailuun. Työeläkevakuutusyhtiöt ovat yksityisoikeudellisia yhteisöjä ja tästä syystä velvollisia noudattamaan asiakastietojen käsittelyssä yksityisen alan salassapitovelvoitteita. Työeläkevakuutus perustuu vakuutuksenottajan kanssa tehtyyn sopimukseen ja asiakastietojen perusteeton käsittely olisi myös sopimuksen vastaista. Muun lainsäädännön lisäksi työntekijän eläkelain 192 §:ssä on säädetty, että työnantajan taloudellista asemaa koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä. Telan tulkinnan mukaan salassapitovelvollisuutta tulisi tulkita tiukasti, eikä yksittäisen työnantajan vakuutuksen voimassaolotietoa, vakuutusmaksun maksamista eikä maksun maksamattomuutta tulkita julkiseksi tiedoksi.

Jotta vakuutusmaksuun liittyvää tietoa voitaisiin julkistaa, olisi kyseinen tieto todennäköisesti säädettävä julkiseksi poiketen siitä, mitä salassapidosta on säädetty julkisuuslaissa ja työeläkelaeissa.

Selvitykset työhön sovellettavasta työehtosopimuksesta tai keskeisistä työehdoista ja työterveyshuollon järjestämisestä

Tiedot sovellettavista työehtosopimuksista, keskeisistä työehdoista ja työterveyshuollon järjestämisestä ovat lähtökohtaisesti saatavissa vain suoraan sopimuspuolena toimivalta yritykseltä. Tietoja ei ole saatavissa minkään viranomaisen rekistereistä.

Kun työehtosopimuksia, keskeisiä työehtoja ja työterveyshuoltoa koskevia asiakirjoja toimitetaan viranomaiselle, niiden käsittelyyn sovelletaan lakia viranomaisten toiminnan julkisuudesta (621/1999). Asiakirjat sisältävät lähtökohtaisesti vain yleisiä tietoja työsuhteen keskeisistä ehdoista ja työterveyshuollon järjestämisestä. Tällaisia tietoja ei ole säädetty salassa pidettäväksi, vaan tiedot ovat lähtökohtaisesti julkisia.

Mikäli asiakirjoihin on kuitenkin kirjattu yksityiskohtaisia palkka- tai hinnoittelutietoja taikka vastaavia muita tietoja, ne voivat olla salassa pidettäviä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain 24 §:n 1 momentin 20 ja 23 kohtien perusteella.

Lakisääteinen työtapaturma- ja ammattitautivakuuttaminen

Työnantajalla on oltava lakisääteinen työtapaturma- ja ammattitautivakuutus (jälj. työtapaturmavakuutus) vahinkovakuutusyhtiössä. Lakisääteisten velvoitteiden hoitamista koskevia keskeisiä tietoja ovat

- vakuutuksen voimassaolo
- vakuutusyhtiö
- vakuutusmaksujen maksutiedot.

Tilajavastuulaissa on työtaturmavakuutuksen osalta säädetty tilaajan selvittelyvelvollisuuden koskevan vain rakentamistoimintaa ja vakuutuksen voimassa oloa.

Työtaturma- ja ammattitautilaissa (TyTAL) on säädetty työeläkelakeja vastaavasti, että työnantajan taloudellista asemaa koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä.

Se, mitä edellä on todettu työeläkevakuutusta koskevista tiedoista, soveltuu STM:n näkemyksen mukaan myös työtaturmavakuutuksen tietoihin. Vakuutuksen ottamista ja voimassaoloa koskevaa tietoa tai vakuutusyhtiötietoa ei STM:n näkemyksen mukaan ole perusteltua pitää salassa pidettävänä työnantajan taloudellista asemaa koskevana tietona. Sen sijaan tiedot vakuutusmaksun suuruudesta ja sen maksamisesta ovat todennäköisesti salassa pidettäviä. Vakuutusmaksua koskevan tiedon julkistamisesta tulisi siten nimenomaisesti säätää, jos se katsotaan tarpeelliseksi.

Tapaturmavakuutuskeskus ylläpitää vakuutusrekisteriä vuodesta 2016 alkaen vakuuttamisen valvontaa, harmaan talouden torjuntaa ja korvausvastuullisen vakuutusyhtiön selvittämistä varten. Vakuutusrekisteriin merkitään vakuutuskohtaisesti työnantajan nimi sekä yritys- ja yhteisötunnus tai henkilötunnus, tieto vakuutusyhtiöstä sekä vakuutuksen voimassaoloajasta. STM:n kannan mukaan edellä olevan perusteella kaikki vakuutusrekisterin tiedot ovat lähtökohtaisesti julkisia, joskin henkilötietojen käsittelyn osalta on henkilötietolaissa erityisiä vaatimuksia.

Vakuutusrekisterin tietosisällön perustana on vakuutusyhtiöiden toimittama vakuutusaineisto vuodesta 2014 alkaen. Rekisteriin kerätään voimassa olevista vakuutuksista vakuutusnumerot, vakuutuksenottajan tunnistetunnus (yleisimmin y-tunnus tai henkilötunnus), vakuutusyhtiö, voimassaoloaika sekä vakuutuksenottajan nimi.

Vakuutusmaksujen maksutietoja ei kerätä vakuutusyhtiöistä vakuutusrekisteriin.

Vakuutusturvan kannalta työnantaja on täyttänyt vakuuttamisvelvoitteen ottamalla työtaturmavakuutuksen. Vakuutuksen voimassaolon edellytyksenä ei ole vakuutusmaksun maksaminen vaan työtaturma tai ammattitauti korvataan lain mukaisesti mahdollisesta maksupuutteesta huolimatta.

Mikäli työnantaja ei hoida maksuvelvoitettaan, voidaan työtaturmavakuutusmaksut ulosmitata ilman tuomiota tai päätöstä siten kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa säädetään. Jos työnantaja todetaan varattomaksi tai tämän olinpaikka on tuntematon tai työnantaja asetetaan konkurssiin, vakuutus katsotaan päättyneeksi.

Työtaturmavakuuttamisen maksamattomuus ei ole käytännössä merkittävä ongelma vaan luottotappiot ovat lähinnä marginaalisia.

Vakuutusrekisteriä ei ole toteutettu julkisena tietopalveluna eikä työnantajan vakuutustietoja käsitellä julkisina tietoina. TVK luovuttaa vakuutustietoja vain TyTAL:ssa todettuihin käyttötarkoituksiin niihin oikeutetuille henkilöille. Tiedot toimitetaan pyyntöä vastaan puhelinpalveluna tai sähköpostitse, minkä lisäksi vakuutusrekisterin tietoja tarvitaan myös vakuutusyhtiöissä selvitetäessä korvausvastuullisia vakuutusyhtiöitä.

Liiketoimintakielto

Oikeusrekisterikeskus on liiketoimintakieltorekisterin rekisterinpitäjä. Liiketoimintakieltorekisteri on yleiseen käyttöön tarkoitettu rekisteri liiketoimintakiellon julkisuuden toteuttamiseksi. Rekisterin käyttötarkoituksesta ja tietojen luovuttamisesta säädetään liiketoimintakieltolain (1059/1985) 21 §:ssä. Liiketoimintakiellon noudattamisen tehokkaan toteuttamisen kannalta on tärkeää, että tieto liiketoimintakiellosta on helposti saatavissa yleiseen käyttöön tarkoitetusta valtakunnallisesta rekisteristä.

Tilaajavastuulain 9 §:ssä säädetty laiminlyöntimaksu voidaan määrätä, jos tilaaja on tehnyt sopimuksen tilaajavastuulaissa tarkoitettusta työstä liiketoimintakieltoon määrätyn elinkeinonharjoittajan kanssa tai yrityksen kanssa, jonka yhtiömies taikka hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja taikka muussa siihen rinnastettavassa asemassa oleva henkilö on määrätty liiketoimintakieltoon. Pykälän 5 mom. mukaan laiminlyöntimaksua ei määrätä, jos tilaaja on täyttänyt selvitysvelvollisuuden, eikä esitetystä tiedoista, todistuksista tai selvityksistä ole ilmennyt, että sopimusosapuoli on liiketoimintakiellossa.

Tällä hetkellä Oikeusrekisterikeskus toimittaa tiedot liiketoimintakielloista kirjepostina Patentti- ja rekisterihallitukselle ja kaupparekisteriin merkitsemässä saattaa olla muutamien työpäivien viive. Oikeusrekisterikeskus on rakentamassa Patentti- ja rekisterihallituksen välille sähköistä tiedonsiirtoyhteyttä, jolla liiketoimintakieltorekisterin tiedot päivitetäisiin kerran vuorokaudessa Patentti- ja rekisterihallituksen rekistereihin, mm. kaupparekisteriin. Sähköinen tiedonsiirto on tarkoitus aloittaa kesään 2018 mennessä ja ajantasainen tieto liiketoimintakiellosta olisi tällöin saatavissa kaupparekisterin kautta. Erillistä liittymää YTJ - palveluun liiketoimintakieltorekisteristä ei näin ollen olisi tarpeen kehittää, vaan tilaajavastuulain mukainen selvitysvelvollisuus tulisi täytettyä kaupparekisterin välityksellä.

MUUT KUIN TILAAJAVASTUULAIN PIIRIIN KUULUVAT TIEDOT

Tilaajavastuulaissa määriteltyjen tilaajan selvitysvelvollisuuden piiriin kuuluvien tietojen lisäksi työryhmässä on selvitetty työttömyysvakuutustietojen, tullivelkatietojen, ulosottotiedon sekä konkurssi-, yrityssaneeraus- ja velkajärjestelytietojen julkisuutta koskevia säännöksiä.

Harmaan talouden määritelmä löytyy Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain (1207/2010) 2 §:n 3-kohdasta. Sen mukaan harmaalla taloudella tarkoitetaan organisaation sellaista toimintaa, josta aiheutuvia lakisääteisiä velvoitteita laiminlyödään verojen, lakisääteisten eläke-, tapaturma- tai työttömyysvakuutusmaksujen taikka tullin perimien maksujen suorittamisen välttämiseksi tai perusteettoman palautuksen saamiseksi. Näin ollen verojen ja lakisääteisten eläke- ja tapaturmavakuutusmaksujen lisäksi myöskin työttömyysvakuutukseen ja tullin perimiin maksuihin liittyvät velvollisuuksien laiminlyönnit voivat olla harmaata taloutta. Työryhmä katsoo, että tilaajavastuulain mukaisen tilaajan selvitysvelvollisuuden piirin ulkopuolelle jäävät tapaturmavakuuttamisen maksulaiminlyöntitiedot sekä työttömyysvakuuttamisen ja tullimaksujen laiminlyöntitiedot rinnastuvat luonteeltaan selvitysvelvollisuuden piiriin kuuluviin veroja ja eläkevakuuttamista koskeviin tietoihin, sillä niissäkin on kyse yrityksen ja työnantajan lakisääteisistä velvollisuuksista. Työryhmän näemyksen mukaan näiden tietojen julkisuuden ja saatavuuden lisääminen on tarpeen paremman kokonaiskuvan luonnissa yrityksen velvoitteiden hoitamisesta.

Harmaan talouden määritelmää koskevien perustelujen mukaan harmaata taloutta ei kuitenkaan ole sellainen toiminta joka tapahtuu esim. aidossa maksukyvyttömyystilanteessa. Työryhmä katsoo, että yritysten maksukyvyn arviointia ja maksulaiminlyöntejä koskevien tietojen satavuuden lisäämisellä voidaan parantaa yritysten luotettavuuden arviointia ja samalla tehostaa harmaan talouden torjuntaa. Lisäksi ulosottovelkaa koskeva tieto sekä konkurssi-, yrityssaneeraus- ja velkajärjestelytiedot ovat lähtökohtaisesti jo julkisia tietoja.

Työttömyysvakuutus

Työnantajalla ei ole samassa mielessä yleistä työnantajaa koskevaa työttömyysvakuutusta kuin työeläke- tai työtapaturmavakuutuksessa, vaan työnantajalla on velvollisuus maksaa sekä työnantajan että palkansaajan työttömyysvakuutusmaksut Työttömyysvakuutusrahas-

tolle (TVR). Siten työttömyysvakuutuksessa veloitteen hoitamista koskeva tieto on aina myös vakuutusmaksua koskeva tieto. Tilaajavastuulaki ei koske työttömyysvakuutustietoa.

Työttömyysetuuksien rahoituksesta annetussa laissa (jälj. rahoituslaki) säädetään TVR:n pidettäväksi työttömyysvakuutusrekisteri työttömyysvakuutusmaksuja koskevien asioiden hoitoa varten. Rekisteritietoja koskevat julkisuuslain ja rahoituslain säännökset. Rahoituslaissa on säädetty työeläkelakeja ja TyTAL:ia vastaavasti, että työnantajan taloudellista asemaa koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä. STM: katsoo, että edellä vakuutusmaksutietojen julkisuudesta todettu pätee myös työttömyysvakuutusmaksuihin. Sen vuoksi varmintä olisi tarvittaessa nimenomaisesti säätää vakuutusmaksua koskevat tiedot julkisiksi.

Työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain 26 b §:n mukaan Työttömyysvakuutusrahasto pitää sille tässä laissa säädettyjen työttömyysvakuutusmaksuja koskevien asioiden hoitoa varten työttömyysvakuutusrekisteriä. Jollei tässä laissa toisin säädetä, rekisteriin talletettujen henkilötietojen salassapitoon ja luovuttamiseen sovelletaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sekä muuhun henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolakia.

Voimassa olevan lainsäädännön perusteella TVR katsoo, että yrityksen palkkasummatietoja ei voida esittää täysin yleisöjulkisessa palvelussa, koska ne ovat työnantajan taloudellista tilaa koskevia tietoja ja näin ollen rahoituslain 22 f §:n 3 momentin mukaan salassa pidettäviä.

TVR katsoo, että ilman lainsäädäntömuutoksia täysin yleisöjulkisessa palvelussa voitaisiin esittää vain tieto siitä, että työnantaja on ilmoittanut työttömyysvakuutusmaksun alaisen palkkasumman TVR:lle ja että työnantaja on merkitty TVR:n ylläpitämään työttömyysvakuutusrekisteriin.

Tullivelka

Tullivelkatietojen julkisuudella voidaan tarkoittaa veronkantotiedon (verotustiedon) julkisuutta tai maksulaiminlyöntiä koskevaa julkisuutta. Lisäksi maksulaiminlyöntiä koskeva julkisuus voidaan jakaa maksulaiminlyönnin olemassaoloa/tapahtumista koskevaan julkisuuteen ja maksamatonta velkamäärää koskevaan julkisuuteen.

Aiemmin tullivelkatietoja on koskenut salassapito. Vanhassa tullilaisissa (1466/1994) oli säännös 25 §, joka määritteli asiakkaiden liiketoimintaa koskevat tiedot laajasti salassa pidettäviksi. Säännöksen nojalla jokainen oli velvollinen pitämään salassa ja olemaan käyttämättä hyväkseen, mitä hän virassaan tai muuten on tavaran tulliselvitykseen, varastointiin tai kuljetukseen liittyvistä asiakirjoista tai muulla tavoin saanut tietää toisen liiketoiminnasta.

Oikeustila on muuttunut tullilainsäädännön uudistumisen myötä. Uudessa tullilaisissa (304/2016) ei ole vanhan tullilain 25 §:ää vastaavaa säännöstä. Myöskään laissa henkilötietojen käsittelystä Tullissa (639/2015) ei ole asiakirjojen salassapitoa koskevia säännöksiä. Kyseistä lakia ylipäätään sovelletaan vain valvonnan ja rikostorjunnan rekistereihin ja tietojärjestelmiin.

Tullin tietoihin ei sovelleta verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annettua lakia (1346/1999). Lakia sovelletaan verotusta varten Verohallinnolle annettuihin ja Verohallinnossa laadittuihin yksittäistä verovelvollista koskeviin asiakirjoihin (verotusasiakirjat) ja niihin sisältyviin tietoihin (verotustiedot). Vuonna 2013 Tulli on antanut valtiovarainministeriölle lausunnon hallituksen esitysluonnoksesta yritysten verovelkaa koskevien tietojen julkisuutta ja luovuttamista koskevaksi lainsäädännöksi (Tullin lausunto 18.6.2013 valtiova-

rainministeriön lausuntopyyntöön VM021:00/2013). Tulli on tuolloin esittänyt, että laki verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta ulotettaisiin koskemaan myös Tullille annettuja ja Tullissa laadittavia asiakirjoja.

Tullin asiakirjojen julkisuuteen sovelletaan lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999, julkisuuslaki). Julkisuuslain julkisuusperiaatteen (1 §) mukaisesti lain lähtökohdanna on asiakirjojen julkisuus, josta voidaan poiketa vain, jos laissa on säädetty salassapidosta. Julkisuuslain 24.1 §:ssä säädetään viranomaisen salassa pidettävistä asiakirjoista. Lainkohdassa ei säädetä sellaisesta salassapitoperusteesta, joka soveltuisi tullivelan kantomäärään. Tulli on katsonut, että tullivelan kantomäärää koskevat tiedot ovat julkisuuslain 1 §:n nojalla julkista tietoa. Tullin veronkantotietojen salassapidosta ei ole laissa säädetty, joten lähtökohdanna on tiedon julkisuus.

Julkisuuslain 24.1 §:n 20-kohdassa salassapitoperusteena on yksityisen liike- tai ammattisalaisuus sekä elinkeinoharjoittajan taloudellinen etu. Salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liike- tai ammattisalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinoharjoittajalle taloudellista vahinkoa, ja kysymys ei ole — elinkeinoharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista. Näin ollen elinkeinoharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevat tiedot eivät ole salassa pidettäviä. Säännöstä koskevassa hallituksen esityksessä (HE 30/1998, s. 96) nimenomaisesti todetaan, että esimerkiksi elinkeinoharjoittajan maksulaiminlyöntejä koskevat tiedot eivät olisi tällä perusteella salassa pidettäviä. Maksulaiminlyönnin käsitteen sisältöä ei ole avattu laissa tai sen esitöissä. Tarkemmin ei ole eritelty, tarkoitetaanko maksulaiminlyönnillä tietoa siitä, onko maksulaiminlyöntejä vai ei, vaiko myös tietoa maksamatta olevasta velan määrästä.

Tulli on tulkinut, että maksulaiminlyöntiä koskevana tietona voidaan pitää ainakin tietoa siitä, onko yrityksellä maksulaiminlyöntejä vai ei. Kyseiseen maksulaiminlyöntiä koskevaan tietoon ei sovelleta julkisuuslain 24.1 §:n 20-kohdan salassapitoperustetta. Muutkaan julkisuuslain salassapitoperusteet eivät sovellu tällaiseen maksulaiminlyöntiä koskevaan tietoon. Tulli on katsonut, että tullivelan maksulaiminlyöntiä koskeva tieto "kyllä/ei" -muodossa ei ole salassa pidettävää vaan julkista tietoa julkisuuslain 1 §:n mukaisesti.

Vaikeampi kysymys on maksamatta olevan velkamäärän julkisuus. Julkisuuslain 24.1 §:n 20-kohdan nojalla maksulaiminlyöntiä koskeva tieto ei ole salassa pidettävä. Epäselvää on, voidaanko maksamatta oleva velan määrä katsoa lainkohdassa tarkoitetuksi maksulaiminlyöntiä koskevaksi tiedoksi samoin perustein kuin yleisluontoisempi "onko maksulaiminlyöntejä vai ei" -tason tieto. Tulli on tulkinut, että myös maksamatta olevan velan määrä voidaan katsoa sellaiseksi 24.1 §:n 20-kohdassa tarkoitetuksi maksulaiminlyöntiä koskevaksi tiedoksi, joka ei ole salassa pidettävä vaan julkista tietoa julkisuuslain 1 §:n nojalla. Tulkin-taa tukee myös tullilain 76.1 §:n 9-kohta, jossa säädetään tullivelkatietojen julkaisemisesta perintäkeinona. Lainkohdan mukaan Tulli voi ilmoittaa julkaistaviksi velallisen ja muun tullin maksamisesta vastuussa olevan nimen, sekä maksamatta jätetyn tullilaskun verolajit ja määrät viivästysseuraamuksineen.

Velvoitteidenhoidon yleisöjulkisuutta selvittävässä työryhmässä on esitetty velkatiedon julkaisemista kyllä/ei-tasoisesti (onko tietyn rajamäärän ylittävää verovelkaa). Tullin veronkantomäärää koskeva tieto on julkista ja se voidaan julkaista paitsi kyllä/ei-tasoisesti myös täsmällisenä euromääränä. Myös maksulaiminlyönnin olemassaoloa koskeva tieto on julkista, ja tällainen tieto voidaan julkaista vähintäänkin sillä tasolla, onko maksulaiminlyöntiä vai ei. Kun maksulaiminlyöntiä koskeva tieto julkaistaan kyllä/ei-tasoisesti vastauksena kysymykseen, onko tietyn rajamäärän (10 000 euroa) ylittävää verovelkaa, kysyjälle annetaan tietoa maksamattomana olevan velan suuruusluokasta eli tietoa maksulaiminlyönnin määrästä. Myös kun maksulaiminlyöntiä koskeva tieto julkaistaan euromäärän tarkkuudella,

kysyjälle annetaan tieto maksamattomana olevasta velkamäärästä eli maksulaiminlyönnistä summatasolla. Tulli on tulkinnut, että tieto siitä, onko yrityksellä tietyn raja-arvon ylittävää maksamatonta velkaa, sekä tieto velan täsmällisestä euromäärästä – eli maksulaiminlyönnin määrää koskevat tiedot – ovat julkisia.

Tiedon julkaiseminen teknisen käyttöyhteyden välityksellä edellyttää kaikissa edellä mainituissa tapauksissa lain säännöstä. Yleisöjulkisessa palvelussa Tullin tiedot julkaistaisiin soveltuvin osin samoilla edellytyksillä kuin Verohallinnonkin tiedot verotustietojen julkisuudesta ja salassapidosta annetun lain 20 b §:n mukaisesti (verovelkarekisterin tietosisältö ja tietojen merkitseminen rekisteriin).

Tällä hetkellä Tullilla ei ole suunnitteilla palvelua, jonka kautta yritysten tullivelkatiedot olisivat saatavissa suurelle yleisölle. Tullivelkatietojen tuomiseksi yleisöjulkiseen palveluun tullaan jatkossa etenemään valmisteilla oleva suositus huomioiden. Selvityksen valmistuttua tarkastellaan, tuleeko Tullin ryhtyä toimenpiteisiin velkatietojen yleisöjulkisuuden laajentamiseksi, sekä minkälaista selvitystyötä ja lainsäädäntömuutoksia tämä edellyttää. Tulli suhtautuu positiivisesti tullivelkatietojen saatavuuden parantamiseen ja yleisöjulkisuuden lisäämiseen.

Ulosottotieto (ulosottorekisteriote)

Paikalliset ulosottoviranomaiset ylläpitävät yhdessä ulosottorekisteriä (Uljas). Ulosottokaareissa on säädetty, että osa ulosottovelallisia koskevista rekisteritiedoista on julkisia. Pääsääntönä on, että rekisteristä voidaan antaa todistus kyselyä edeltäneiltä kahdelta viimeiseltä vuodelta. Todistuksen tietosisällöstä, sen tilaamisesta ja tietojen luovuttamisesta on säädetty ulosottokaareissa (UK).

Ulosottokaaren 1 luku 31:n nojalla jokaisella on oikeus saada paikalliselta ulosottoviranomaiselta nimeämäänsä henkilöä (velallista) koskeva todistus ulosottorekisteristä.

Todistukseen merkitään todistuksenpyytämistä edeltäneiden kahden vuoden ajalta seuraavat tiedot:

- hakijan ja vastaajan (velkojan ja velallisen) nimi sekä vastaajan syntymäaika ja kotikunta
- ulosottoasia, vireilläoloaika ja passiivisaatavaksi rekisteröinti
- velkojan saatavan määrä ja velkojalle tilitetty määrä
- estetodistuksen laatu ja päivämäärä

Todistus annetaan ulosoton tietojärjestelmästä ja mikäli rekisterissä ei kyseisiä merkintöjä ole, annetaan myös siitä todistus. Todistus voidaan antaa neljältä vuodelta, mikäli pyytjä osoittaa todistuksesta saatavien tietojen olevan tarpeen hänen toimeentulonsa tai muutoin painavan yksityisen edun tai tärkeän yleisen edun turvaamiseksi.

Tietojärjestelmään rekisteröidyillä on oikeus saada tieto, kenelle häntä koskeva todistus on annettu viimeisen kuuden kuukauden aikana ja tämän vuoksi todistuksen pyytäjän on ilmoitettava tietojärjestelmään tallennettavaksi nimi, ammatti ja asuinpaikka sekä mahdollinen syy neljän vuoden todistuksen saamiseksi.

Konkurssi- ja yrityssaneerausrekisterin tiedot

Oikeusrekisterikeskus on konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteristä annetun lain (137/2004) nojalla konkurssi- ja yrityssaneerausrekisterin rekisterinpitäjä. Rekisterin käyttötarkoituksena on varmistaa ajantasaisen tiedon saatavuus konkurssi- ja yrityssaneerausasioista tuomioistuin- ja viranomaistoimintaa, velkojien edunvalvontaa sekä sivullisten etujen ja oikeuksien turvaamista varten.

Voimassa olevan lain 9 §:n mukaan rekisterin tiedot ovat julkisia ja jokaisella on oikeus saada tietoja ja otteita rekisteristä. Sähköisessä muodossa tapahtuva tietojen luovuttaminen on mahdollista hyväksyttävää käyttötarkoitusta varten.

Konkurssi- ja yrityssaneerausrekisterilain 9 §:ää on muutettu lailla 367/2017, joka tulee voimaan 26.6.2018. Muutos liittyy EU:n uudelleenlaaditun maksukyvyttömyysasetuksen vaatimiin säädösmuutoksiin. Lain voimaantulon ja tietojärjestelmämuutosten jälkeen konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriin merkityt tiedot ovat saatavissa yleisen tietoverkon kautta, perustettavasta maksukyvyttömyysrekisteristä, lukuun ottamatta luonnollisen henkilön henkilötunnusta. Konkurssi- ja yrityssaneerausrekisterin käyttötarkoituksen mukainen julkisuus toteutetaan edellä mainitulla tavalla. Maksukyvyttömyysrekisterin kuvaus on jäljempänä jaksossa 2.2.

Rekisteristä saa edelleen mainittujen säädösmuutosten voimaantulon jälkeenkin luovuttaa tietoja viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 16 §:n 3 momentin estämättä teknisen käyttöyhteyden välityksellä tai muuna massaluovutuksena hyväksyttävää tarkoitusta varten.

Mikäli konkurssi- ja yrityssaneerausrekisterin tiedot katsotaan tarpeelliseksi saattaa osaksi YTJ palvelua harmaan talouden torjuntatarkoituksessa jäljempänä esitettyjen mallien 2 tai 3 mukaisesti, vaatii se todennäköisesti säädösmuutoksia rekisterilainsäädäntöön ja tietojärjestelmämuutoksia. Vaihtoehdon 1 mukainen malli on mahdollista toteuttaa ilman säädösmuutosta tai tietojärjestelmämuutoksia.

Velkajärjestelytiedot

Oikeusrekisterikeskus on velkajärjestelyrekisterin rekisterinpitäjä yksityishenkilön velkajärjestelyä koskevan lain (57/1993) 87 §:n nojalla. Voimassa olevan lain mukaan jokaisella on oikeus saada tietoja rekisteriin merkityistä seikoista. Rekisterin tarkoituksesta, tietosisällöstä ja tietojen luovuttamisesta teknisen käyttöyhteyden välityksellä säädetään lisäksi asetuksessa (58/1993). Asetuksen mukaan rekisteriä pidetään velallisen maksuohjelman toteuttamisen turvaamiseksi ja hänen maksukykyensä ylittävän vastaisen velkaantumisen estämiseksi, velkajärjestelyn myöntämisen edellytysten selvittämiseksi sekä tilasto- ja tutkimustoimintaa varten.

Rekisteriä koskevaa lainsäädäntöä on muutettu velkajärjestelyrekisteristä annetulla lailla (368/2017), joka tulee voimaan 26.6.2018. Muutokset liittyvät jo edellä mainittuun EU:n uudelleenlaadittuun maksukyvyttömyysasetukseen. Uuden rekisterilain mukaan velkajärjestelyrekisteriin merkityt tiedot ovat julkisia ja jokaisella on oikeus saada tietoja ja otteita rekisteristä. Keskeinen uudistus tietojen julkisuuden osalta on, että jos velkajärjestely koskee elinkeinotoiminnassa syntyneiden velkojen järjestelyä, velkajärjestelyrekisteriin merkityt tiedot ovat saatavissa yleisen tietoverkon kautta henkilötunnusta lukuun ottamatta. Muutoin tietojen luovuttamista koskevat säännökset pysyvät ennallaan. Tietoja voidaan luovuttaa teknisen käyttöyhteyden välityksellä tai muuna massaluovutuksena tuomioistuimille velkajärjestelyyn liittyviä tehtäviä, ulosotto-, vero-, poliisi- tai muulle viranomaiselle perin-

tä- ja täytäntöönpanotehtäviä sekä luottotietotoiminnan harjoittajille luottotietorekisterin pitämistä varten. Lisäksi tietoja teknisen käyttöyhteyden välityksellä saadaan lisäksi luovuttaa sille, joka tarvitsee niitä luoton myöntämistä ja valvontaa varten.

Mikäli velkajärjestelyrekisterin tiedot, erityisesti elinkeinotoiminnassa syntyneiden velkojen järjestelyn osalta, katsotaan tarpeelliseksi saattaa osaksi YTJ palvelua harmaan talouden torjuntatarkoituksessa jäljempänä esitettyjen mallien 2 tai 3 mukaisesti, vaatii se todennäköisesti säädösmuutoksia rekisterilainsäädäntöön ja tietojärjestelmämuutoksia. Vaihtoehtoon 1 mukainen malli on mahdollista toteuttaa ilman säädösmuutosta tai tietojärjestelmämuutoksia.

2.2 TIETOJEN SAATAVUUS

Tässä luvussa käsitellään luvussa 2.1 kuvattujen tietojen saatavuutta.

YRITYSTIETOJÄRJESTELMÄ YTJ

Patentti- ja rekisterihallitus sekä Verohallinto vastaavat yhdessä yritys- ja yhteisötietojärjestelmästä (Ytj). Ytj on keskeinen yritystietoja koskeva julkinen palvelu Suomessa.

Vuoden 2016 aikana Ytj:ssä oli yli 22 miljoonaa yrityksiä julkisia perustietoja koskevaa hakua. Perustietoja ovat mm. kaupparekisteriin merkitsemispäivät sekä tiedot Verohallinnon perusrekistereihin kuulumisesta.

Ytj:ssä kaupparekisteritiedoista esitetään toiminimi, aputoiminimi, yritysmuoto, kotipaikka, yrityksen kieli, päätoimiala, postiosoite, käyntiosoite, puhelin, sähköposti ja matkapuhelin. Voimassa olevista rekisteröinneistä esitetään kaupparekisteritiedot, Verohallinnon perustiedot sekä ennakkoperintärekisteri, arvonlisäverovelvollisuus ja työnantajarekisterin tiedot. Myös y-tunnushistoria esitetään.

Ennakkoperintärekisteröinnistä esitetään voimassaolotiedot sekä tieto seuraavasta tarkastuspäivästä.

Verovelkarekisterin kohta avaa oman näyttönsä mahdollisista verovelkarekisteriin kuulumisesta tai kuulumattomuudesta sisältäen y-tunnus, toiminimi, aputoiminimi, verovelkatieto sekä ilmoitusten laiminlyönnit -tiedot.

Osakeyhtiöitä koskevaa julkista verovelkarekisteriä haettiin Ytj:ssä vuonna 2016 n. 1,4 miljoonaa kertaa. Verovelkarekisterin hauista 99 % kohdistui julkiseen verovelkarekisteriin ja samalla osakeyhtiöihin. Elinkeinonharjoittajia koskevat verovelkarekisterihaut edellyttävät vahvaa KATSO-tunnistautumista. Näiden hakujen osuus oli 1 % hakujen määrästä ja määrällisesti n. 14.000 hakua.

Tietojen hakeminen Ytj:ssä on maksutonta.

VIRRE-PALVELU (PRH)

Virre-palvelusta saa tietoa yrityksiä voimassa olevista kaupparekisteritiedoista esimerkiksi yritysten vastuuhenkilöistä, osakeyhtiöiden yhtiöjärjestyksistä, henkilöyhtiöiden yhtiösopimuksista ja osuuskuntien säännöistä.

Virre-palvelusta voi etsiä myös säätiöiden rekisteritietoja, sääntöjä ja tilinpäätöksiä. Säätiörekisteriotteessa on muun muassa säätiön nimi, Y-tunnus, kotipaikka ja postiosoite, perustamisluvan antopäivämäärä ja sääntöjen vahvistamispäivämäärä, säätiön tarkoitus sekä säätiön hallitus ja säätiön nimen kirjoittaminen.

Virre-palvelu on maksullinen.

TODISTUS ULOSOTTOREKISTERISTÄ

Todistuksen ulosottorekisteristä voi tilata sähköisesti oikeushallinnon sähköisestä asiointipalvelusta.

Todistuksen tilaaminen ulosottorekisteristä edellyttää henkilön tunnistautumista. Palveluun kirjaututaan henkilökohtaisilla pankkitunnuksilla tai Katso-tunnisteella. Todistuksen tilaaminen internet-palvelun kautta edellyttää, että tilaajan tiedossa on henkilötunnus pyynnön kohteen ollessa luonnollinen henkilö tai y-tunnus pyynnön kohteen ollessa juridinen henkilö. Mikäli tilaajan tiedossa ei ole henkilötunnusta tai y-tunnusta, todistuksen voi pyytää lähimmästä ulosottovirastosta.

VAKUUTUSREKISTERIPALVELU

Tapaturmavakuutuskeskus (TVK) ylläpitää nk. vakuutusrekisteripalvelua. TVK luovuttaa rekisteristä pakollisen työtapaturma ja ammattitautivakuutuksen tietoja tahoille, joilla on oikeus tietojen saantiin. Tietojensaantioikeus on mm. hoitolaitoksilla korvausvastuullisen vakuutuslaitosten selvittämiseksi, ETK:lla, AVI:lla ja TVR:lla vakuuttamisen valvontaan sekä HTSY:lla harmaan talouden torjumiseksi.

TVK vastaanottaa vakuutusrekisteritiedustelut puhelimitse tai sähköpostitse. TVK vastaa noin 17 000 tiedusteluun vuosittain. Pääosin tiedusteluja tekevät hoitolaitokset, jotka tarvitsevat tiedon korvausvastuullisesta vakuutusyhtiöstä silloin kun vahingoittunut hakeutuu hoitoon tapaturman tai ammattitaudin johdosta.

OIKEUSREKISTERIKESKUKSEN SÄHKÖINEN ASIOINTIPALVELU

Oikeusrekisterikeskus on saanut valtionvarainministeriöltä hankerahaa palveluidensa digitalisointiin. Perustetun eORK -hankkeen osana tullaan toteuttamaan vuoden 2018-2019 aikana sähköinen asiointipalvelu tässä muistiossa käsiteltyjen liiketoimintakieltorekisterin, konkurssi- ja yrityssaneerausrekisterin ja velkajärjestelyrekisterin tietojen sähköiseksi hake-
miseksi ja toimittamiseksi. Asiointi tulee tapahtumaan oikeusministeriön sähköisen palveluportaalien kautta (<https://asiointi.oikeus.fi/>). Otteita ja tietoja on mahdollista palauttaa Suomi.fi -viestit palvelun kautta sähköisesti luonnollisen henkilön tai yrityksen sähköiseen postilaatikkoon.

MAKSUKYVYTTÖMYYSREKISTERI

Hallitus antoi eduskunnalle esityksen (HE12/2017 vp) lakimuutoksista, joita EU:n uusi maksukyvyttömyysasetus edellyttää. Esityksen tarkoituksena on muuttaa lainsäädäntö yhteensopivaksi Euroopan unionin uudelleenlaaditun maksukyvyttömyysasetuksen kanssa.

Yksi keskeinen uudistus koskee Oikeusrekisterikeskuksen rekisterinpidossa olevien maksukyvyttömyystietoja sisältävien rekisteritietojen saattamista maksutta avoimeen tietoverkkoon.

Rekisteritiedon julkaisua koskeva uudistus koskee konkurssi- ja yrityssaneerausrekisteriä sekä velkajärjestelyrekisteriä siltä osin, kun järjestellään yksityishenkilön elinkeinotoiminnassa syntynyttä velkaa. Uudistuksen tarkoituksena on helpottaa velkojien tiedonsaantia sekä saatavien ilmoittamista rajat ylittävissä tilanteissa.

Maksukyvyttömyysrekisterien tietojen julkaiseminen internetissä alkaa EU-jäsenvaltioissa 26. kesäkuuta 2018. Esityksen mukaan verkossa näkyvät rekisteriin merkityt tiedot, kuten menettelyn aloittamispäivä, asiaa käsittelevä tuomioistuin sekä velallisen nimi ja osoite. Velallisen henkilötunnusta ei kuitenkaan julkaista internetissä.

EU:n jäsenvaltioiden kansalliset maksukyvyttömyysrekisterit on tarkoitus liittää yhteen Euroopan oikeusportaalin <https://e-justice.europa.eu> avulla vuonna 2019. Portaalien kautta esimerkiksi ulkomainen velkoja voi hakea tietoja maksukyvyttömyysmenettelyistä.

Huomioitava on, että tässä työryhmämuistiossa käsitellään osaksi mainittujen Oikeusrekisterikeskuksen rekisterien tietosisältöä, mutta eri käyttötarkoituksessa, harmaan talouden torjunnan näkökulmasta. Julkaistavan maksukyvyttömyysrekisterin kautta on mahdollista saada samoja tietoja kuin nyt kuvatussa velvoitteidenhoitoselvityksen muodossa, mutta eri käyttötarkoitusta varten.

YKSITYISET PALVELUNTARJOAJAT

Yritysten lakisääteisten velvoitteiden hoitamista koskevia tietoja tarjoavat myös eräät yksityiset palveluntarjoajat. Tällaisia palveluita ovat mm. tilaajavastuu.fi ja ilmoitusvelvollisuus.fi -nettisivustot.

Yksityisten palveluntarjoajien palvelut perustuvat valtuutusmenettelyyn, jossa yritys valtuuttaa palvelun välittämään julkisten velvoitteiden hoitamista koskevia tietoja asiakkaille. Palvelut ovat maksullisia palveluun rekisteröityneille yrityksille, joita koskevia tietoja on palvelusta haettavissa.

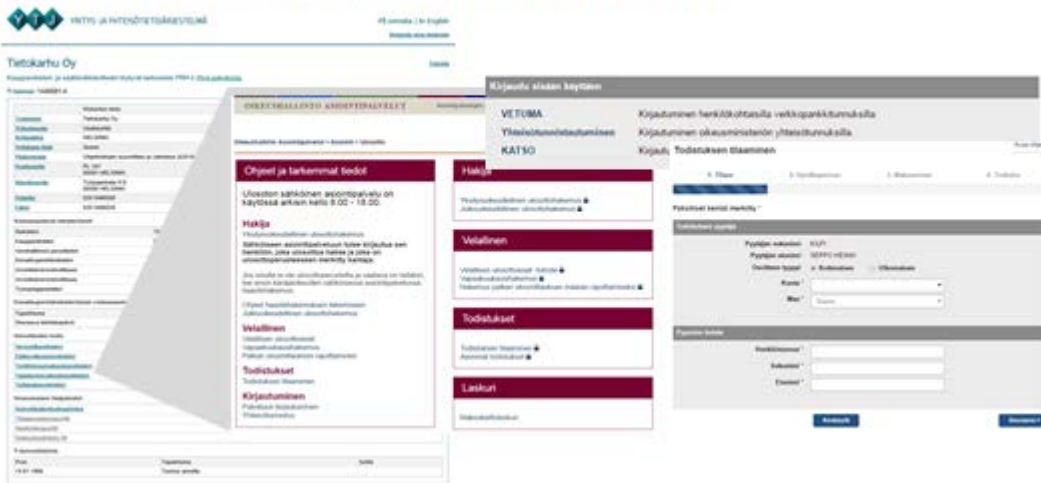

3 TYÖRYHMÄSSÄ KÄSITELLYT VAIHTOEHDOT

Tässä kappaleessa kuvataan työryhmässä käsitellyt vaihtoehdot julkisten velvoitteiden hoitamista ja liiketoimintakieltoa koskevien tietojen yleisöjulkisuuden lisäämiseksi. Kussakin kohdassa on lisäksi arvioitu mallin toteuttamisessa tarvittavia lainsäädäntömuutoksia.

3.1 REKISTERIKOHTAISET ASIOINTIPALVELULINKIT

Esimerkki: Ulosottotiedot ulosoton palvelusta

Työryhmässä on käsitelty julkisten velvoitteiden hoitamista koskevien tietojen julkisuuden ja saatavuuden lisäämiseksi mallia, jossa rekisterinpitäjien omien palveluiden linkit koottaisiin yhteen paikkaan, esimerkiksi YTJ-palveluun. Luvussa 2.2 on kuvattu nykyisin käytössä olevia palveluita. Sähköisiä palveluita on muun muassa PRH:lla ja Verohallinnolla sekä Ulosottohallinnolla. ORK:n sähköisiä palveluita ollaan juuri kehittämässä. Monella rekisterinpitäjällä ei kuitenkaan toistaiseksi ole kuvattunlaisia palveluita ja ne pitäisi erikseen toteuttaa (esim. Tulli, TVR, TVK ja ETK).

Asiointipalvelujen linkit olisi helpolla tavalla lisättävissä kohdeyrityksen Ytj-näkymään ja rekisterikohtaiset erilliskysymykset olisivat rekisterinpitäjän ratkaistavissa palvelukohtaisesti.

Työryhmän näkemys toteutusvaihtoehdosta: (+ puoltaa vaihtoehtoa / - kyseenalaistaa vaihtoehdon)

- + Toteutettavissa vaiheittain
- + Ei päällekkäisiä ratkaisuja
- + Rekisterinpitäjä vastaa palvelusta
- + Mahdollistaa rekisterikohtaiset ratkaisut
- Ei tuo merkittävää parannusta nykytilaan käyttäjänäköalustasta, mikäli palvelut vaativat erilliset kirjautumiset, poikkeavat toteutustavaltaan suuresti toisistaan ja jotkin palvelut ovat maksullisia.

Olisi myös mahdollista, että rekisterinpitäjät kehittäisivät yhdenmukaiset asiointipalvelut tiettyyn käyttötarkoitukseen (vertaa verovelkarekisteri), mutta tätä työryhmässä edustettuina olleet rekisterinpitäjät eivät pitäneet realistisena vaihtoehtona ainakaan lyhyellä tähtämellä.

Arvio lainsäädäntötarpeesta

Jo olemassa olevien asiointipalvelujen linkkien julkaiseminen esimerkiksi YTJ:ssä ei työryhmän käsityksen mukaan edellytä lainsäädäntömuutoksia. Mikäli palvelujen sisältöjä halutaan laajentaa sellaisiin tietoihin, jotka eivät tällä hetkellä ole julkisia, vaatisi se sekä tietojen julkisuudesta, että tietojen julkaisemisesta säätämistä.

3.2 INTEGROIVA KESKITETTY PALVELU

Työryhmässä on selvitetty ratkaisua, jossa kukin tietojen omistaja ylläpitäisi julkaistavista tiedoista rekisteriä ja tiedot julkaistaisiin kootusti YTJ-palvelussa. Malli edellyttäisi rajapintojen luomista viranomaisten rekistereihin ja palvelua, joka kokoaa tiedot saataville yhdestä paikasta. Tiedot voitaisiin ratkaisusta riippuen saada joko avoimesta yleisöjulkisesta palvelusta tai sitten tietojen saaminen edellyttäisi tietojen pyytäjän tunnistamista. Julkaistavien tietojen laajuus tulisi erikseen selvittää jatkotyössä.

Esimerkki: Selvitystietojärjestelmään perustuva tilaajavastuuselvityspalvelu

Esimerkkinä tämän mallin mukaisesta ratkaisusta työryhmässä on käsitelty Verohallinnon Harmaan talouden selvitysyksikön velvoitteidenhoitoselvityspalvelua, joka yhdistää useiden rekistereiden tiedot yhdeksi raportiksi. Palvelu hakee tiedot kyselykohtaisesti Verohallinnon, Eläketurvakeskuksen, Oikeusrekisterikeskuksen, Patentti- ja rekisterihallituksen, Tullin, Työttömyysvakuutusrahaston, Tapaturmavakuutuskeskuksen ja Ulosoton rekistereistä ja muodostaa haetuista tiedoista käyttötarkoituksellisen raportin. Palvelu on käytettävissä

Harmaan talouden selvitysyksikköä koskevan lain (21.12.2010/1207) 6§:ssä mainittuihin käyttötarkoituksiin käyttöliittymällä ja/tai sovellusrajapinnasta. Selvitysyksiköllä on oikeus saada salassapitovelvollisuuden estämättä viranomaiselta ne velvoitteidenhoitoselvityksen laatimiseksi välttämättömät tiedot, jotka velvoitteidenhoitoselvitystä pyytävä viranomaisen on oikeutettu saamaan selvityspyynnössä kuvattua käyttötarkoitusta varten.

Velvoitteidenhoitoselvityspalvelun käyttöalaa on laajennettu viimevuosina useisiin uusiin käyttötarkoituksiin samalla kun pyytävän viranomaisen tiedonsaantioikeuksia on tarkistettu. Palvelun käyttöalan laajentamista voidaan jatkaa käyttötarkoituksellisesti ja/tai dynaamisemmin avaamalla palvelu ja määritellyt tiedot kaikkien vapaasti käytettäväksi.

Velvoitteidenhoitoselvityspalvelun toteutuksessa on varauduttu selvityspyyntöjen määrien varsin voimakkaaseenkin kasvuun, jolloin yksittäisten uusien kirjautumista vaativien käyttötarkoitusten lisääminen palvelun käyttöalaan ei välttämättä aiheuta merkittäviä lisäkustannuksia. Palvelun avaaminen vapaasti kaikkien käytettäväksi merkitsisi kuitenkin niin suurta pyyntömäärien lisääntymistä, että se edellyttäisi merkittävää lisäpanostusta rekisterinpitäjien palveluihin ja tiedot integroivaan keskitettyyn palveluun.

Työryhmän näkemys toteutusvaihtoehdosta: (+ puoltaa vaihtoehtoa / - kyseenalaistaa vaihtoehdon)

- + Toteutus voisi perustua jo olemassa olevaan tietojärjestelmään ja palveluihin
- + Parannus nykytilaan käyttäjänäkökulmasta
- Perusratkaisussa vaaditaan kirjautuminen (selvityspyyntömäärien kurissa pitämiseksi)
- Perusratkaisu rajattu tilaajavastuuseelvitys käyttötarkoitukseen (selvityspyyntömäärien kurissa pitämiseksi)

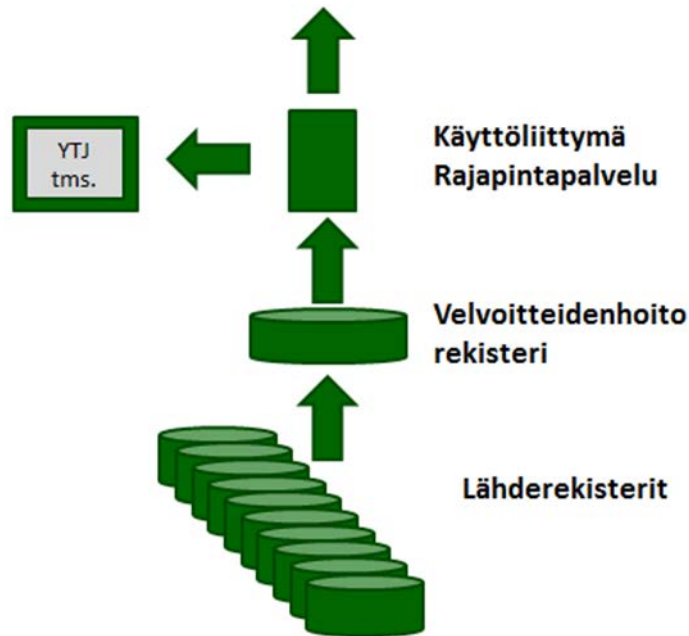
Arvio lainsäädäntötarpeesta

Valtaosa julkisten velvoitteiden hoitamista koskevasta tiedosta on tällä hetkellä luokiteltu salassa pidettäväksi. Mikäli näitä tietoja halutaan saattaa julkaistavaksi YTJ:n palvelussa, tulisi tietojen julkisuudesta säätää. Lisäksi tulisi säätää kaikkien tietojen, siis myös julkisten tietojen julkaisutavasta.

Tämän mallin aiheuttamat lainsäädännön muut muutostarpeet riippuvat siitä, välitetäänkö tietoja keskitetyn palvelun kautta sellaisenaan vai muokataanko tietoja (yhdistelyä, laskentaa yms.). Mikäli tiedot vain välitettäisiin sellaisenaan, tulisi työryhmän näkemyksen mukaan tiedon välitystehtävästä säätää välittäjää koskevassa laissa (esim. Laki Harmaan talouden selvitysyksiköstä). Mikäli tietoa sen sijaan muokattaisiin selvitystietojärjestelmässä, oltaisiin työryhmän mukaan käytännössä samassa tilanteessa kuin kohdassa 3.3 eli kyseessä olisi uusi rekisteri, josta tulisi säätää laissa.

3.3 VELVOITTEIDENHOITOREKISTERI

Esim. uusi velvoitteidenhoitorekisteri -palvelu (tiedon säilöntä/muokkaaminen uudessa rekisterissä – uusi rekisterinpitäjä).

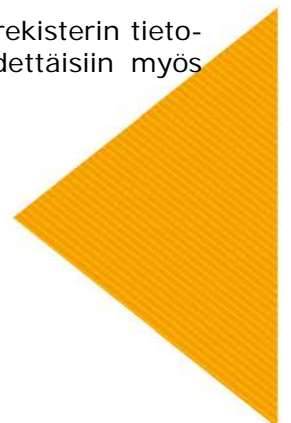
Velvoitteiden hoitoa kuvaavien tietojen saatavuus kaikille ja kaikkiin käyttötarkoituksiin voitaisiin toteuttaa perustamalla uusi velvoitteidenhoitorekisteri. Velvoitteidenhoitorekisteri olisi tietovarasto, jossa ylläpidettäisiin lähderekistereistä esimerkiksi päivittäin saatavilla tiedoilla kokonaiskuvaa yrityksen lakisääteisten velvoitteiden hoitamisesta (vertaa verovelkarekisteri).

Työryhmän näkemys toteutusvaihtoehdosta:

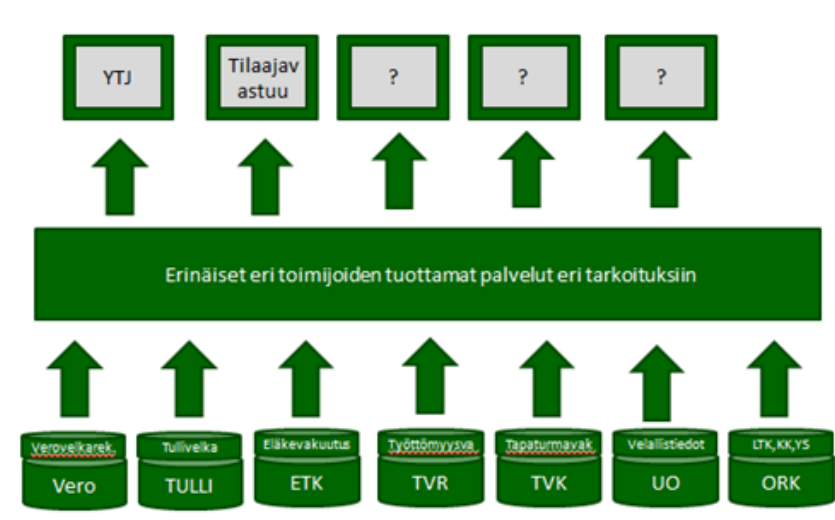
- + Mahdollistaisi hyvien ja monipuolisten palvelujen toteuttamisen kaikille
- + Mahdollistaisi myös kaupallisten toimijoiden tarjoamat palvelut
- + Loisi edellytykset saavuttaa merkittävä parannus nykytilaan käyttäjänäkökulmasta
- Suhteessa toisiin toteutusvaihtoehtoihin iso ja kallis hanke
- Edellyttää lähderekisterien tietojen kopiointia, mikä ei ole tavoiteltavaa

Arvio lainsäädäntötarpeesta

Velvoitteidenhoitorekisteri vaatii oman lainsäädäntönsä. Laissa säädettäisiin rekisterin tietosisällöstä, tietojen julkisuudesta sekä tietojen julkaisemisesta. Laissa säädettäisiin myös rekisterinpitäjästä ja tämän tehtävistä.

3.4 REKISTERIKOHTAISET (AVOIMET) RAJAPINNAT

Esim. Rekisterikohtaisia tietoja hyödyntävät palvelut (keskitetty viranomaispalvelu (YTJ) ja/tai eri palveluntuottajat).

Työryhmässä käsitellyssä neljännessä vaihtoehdossa rekisterinpitäjät toteuttaisivat rekisterikohtaiset avoimet rajapinnat tarjoten eri toimijoiden käyttöön velvoitteiden hoitoa kuvaavat tiedot. Tällöin ei erillistä keskitettyä velvoitteidenhoitotietovarastoa tarvittaisi ja mahdollisia palveluita voisi syntyä eri toimijoiden tekeminä ja erilaisiin tarkoituksiin. Avoimella rajapinnalla tarkoitettaisiin rajapintaa, jonka ominaisuudet ovat julkisia ja käytettävissä ilman rajoittavia ehtoja yksilöityä kohdetta koskevien julkisten tietojen hakemiseen. Lisäksi edellytyksenä on, että rajapintakuvaus ja sen dokumentaatio ovat avoimesti saatavilla. Avoimien rajapintojen käyttö on lähtökohtaisesti maksutonta, eikä käyttäjän tarvitse kysyä erikseen lupaa rajapinnan haltijalta tai kuvata, mihin aikoo rajapintaa käyttää.

Arvio lainsäädäntötarpeesta

Rajapintojen avaaminen yritysten velvoitteiden hoitamista koskeviin tietoihin vaatii sekä tietojen julkisuudesta, että tietojen julkaisutavasta säätämistä. Lisäksi kaikille avoimien rajapintojen säätämiseen liittyyneen tietojen käyttötarkoitusta ja tietojen käyttäjän rekisterinpi-to-oikeutta koskevia kysymyksiä.

4 YHTEENVETO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Työryhmä pitää markkinoiden toimivuuden ja terveen kilpailun turvaamiseksi tärkeänä velvoitteiden hoitamista koskevien tietojen sekä liiketoimintakieltoa koskevan tiedon yleisöjulkisuuden, saatavuuden ja maksuttomuuden lisäämistä. Työryhmän arvion mukaan muillakin viranomaistiedoilla, kuten esimerkiksi oikeusrekisterikeskuksen tiedoilla ja ulosottotiedoilla, olisi hyödynnettävyyttä harmaan talouden torjunnan tehostamiseksi paremman kokonaisuuden luomiseksi yrityksen velvoitteiden hoitamisesta.

Työryhmässä ei saavutettu riittävää yksimielisyyttä käytännön toteutuksen yksityiskohdista konkreettisten toimenpide-ehtotusten tekemiseksi. Tästä syystä työryhmä päätyi linjaamaan periaatteita ja tekemään suosituksen tavoitteeseen pääsemiseksi.

Työryhmässä käsitellyistä toteutusvaihtoehdoista julkisten velvoitteiden hoitamista ja liiketoimintakieltoa koskevien tietojen yleisöjulkisuuden lisäämiseksi pidettiin parhaana vaihtoehtoa 3.2 Integroiva keskitetty palvelu, jossa kukin tietojen omistaja ylläpitäisi julkaistavista tiedoista rekisteriä ja tiedot julkaistaisiin kootusti YTJ-palvelussa. Työryhmän näkemyksen mukaan julkaistavat tiedot integroivalla keskitetyllä palvelulla saavutetaan parhaiten tavoiteltu lopputulos tietojen saatavuuden lisäämisessä. Erillisten osaratkaisujen ei nähty turvaavan yhtä hyvin tavoitetilan saavuttamista tietojen saatavuuden lisäämisessä.

Työryhmä katsoo, että velvoitteiden hoitamista koskevien tietojen saatavuutta parantaisivat rekisterinpitäjän toteuttamat avoimet rajapinnat sekä tietojen tarjoaminen maksutta kaikille avoimessa YTJ käyttöliittymässä.

Työryhmä ei ollut yksimielinen siitä miltä osin sosiaalivakuuttamisen tiedot ovat julkisia nykyisen lainsäädännön perusteella. Työryhmässä kuitenkin nähtiin, että myös työttömyys- ja tapaturmavakuuttamisen maksupuutteet tulisi tietojen julkisuuden ja julkaisemisen näkökulmasta rinnastaa työeläkevakuuttamisen maksupuutteisiin, joiden selvitysvelvollisuus sisältyy tilaajavastuulakiin. Eläke- ja tapaturmavakuutuslaitokset eivät katsoneet voivansa julkaista maksupuutetietoja suoraan omista järjestelmistään. Työryhmä ei ollut täysin yksimielinen siitä, olisiko vakuutusmaksupuutetietojen julkaiseminen kattavasti ulosottorekisteristä nykytilaa parempi ratkaisu. Eläke- ja tapaturmavakuutuslaitokset katsoivat lisäksi, että maksupuutetietoa ei tulisi julkaista sellaisenaan, vaan kyllä/ei tason tietona, kuten esimerkiksi verovelkarekisterissä. Eläkevakuutusmaksupuutteiden julkaiseminen ulosottorekisteristä ei täytä voimassa olevan tilaajavastuulain vaatimuksia.

Valtakunnanvoudinvirasto katsoo, että vakuutusmaksupuutetiedon tuottaminen ja jakaminen eivät kuulu ulosottoviranomaisen tehtäviin. Tehtävänmuutos edellyttää lainsäädännön muuttamista, mutta aikaisemmin tässä raportissa esitettyjen mallien pohjalta lainsäädäntöön liittyvät ongelmat voidaan ratkaista. Valtakunnanvoudinviraston näkemyksen mukaan ulosottotiedot eivät myöskään ole sellaisia tietoja, joita pitäisi voida julkaista vapaasti esimerkiksi internetissä. Ulosottotietoja koskeva todistus on tarpeen moneen muuhunkin käyttöön kuin vain tilaajavastuulain selvitysvelvollisuuden toteuttamista varten. Todistuksen antaminen sähköisestä järjestelmästä on jo toteutettu tehokkaasti ja se tulee myös jatkossa olemaan osa kaikkien saatavilla olevaa sähköisten palveluiden järjestelmää. Linkki palveluun voisi olla myös yritys- ja yhteisötietojärjestelmän (Ytj) yhteydessä, kuten vaihtoehdossa 3.1 on esitetty. Valtakunnanvoudinviraston kannan mukaan tiedon pyytjä on pystyttävä identifioimaan. Todistuksen maksullisuuden katsotaan myös toimivan kynnyksenä sille, ettei tietoja haeta turhaan (puhtaasta uteliaisuudesta). Valtakunnanvoudinvirasto katsoo, että ulosottotietojen käyttö yleisöjulkisuuden lisäämisessä tulisi tapahtua sopusoinnussa ulosottoaaren kanssa.

5 Työryhmän ehdotus

Työryhmä esittää käynnistettäväksi selvitysprojektin, jonka tehtävänä olisi vuoden 2018 kevään aikana tarkentaa mitä tietoja ja millä edellytyksin voitaisiin julkaista kaikille avoimessa, erilliset tiedot integroivassa, keskitetyssä palvelussa YTJ käyttöliittymässä. Selvityksessä tulee ottaa kantaa ainakin seuraavien tietoryhmien julkaisuedellytyksiin (mm. lain-säädäntömuutostarpeet) ja julkaisutapaan huomioiden yhteenvedossa esitetyt seikat:

- Yritysten vastuuhenkilöt ja näiden liiketoimintakiellot
- Verovelkarekisterin tiedot
- Työttömyysvakuutuksen voimassaolotieto
- Työeläkevakuutuksen voimassaolotieto
- Tapaturmavakuutuksen voimassaolotieto
- Konkurssi, yrityssaneeraus ja velkajärjestelytiedot
- Tullivelkaa koskeva tieto
- Ulosottotiedot (Sosiaalivakuuttamisen maksupuutetieto)

Harmaan talouden selvitysyksikkö ottaa vetovastuun selvitysprojektista. Selvitysprojekti tehdään yhteistyössä tiedonluovuttajien sekä tiedon julkaisijan kanssa.

